

LIDOVÉ NOVINY

1. (Ne)strašení Bílým pánem

23.11.2021 Lidové noviny - HELENA HAVLÍKOVÁ

strana: 8 rubrika: Kultura

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** NDM (2); divadla; divadlo; moravskoslezské; Národní; Národního; opery; Ostravě; ostravského

Národní divadlo moravskoslezské obohatilo svůj repertoár novým nastudováním komické opery Jaroslava Kříčky Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší. Vznikla inscenace v režii Ondřeje Havelky, která je plná vtipu, humoru a muzikantského elánu.

Ikdyž si naše divadla tu a tam připomenou některou z dětských oper Jaroslava Kříčky (Ogaři, Psaníčko na cestách), z povědomí se zcela vytratilo, jak populární byla ve třicátých letech minulého století jeho opera Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší. Fotografie v informačně hutném programu k ostravské inscenaci dokládají, jak po brněnské premiéře v roce 1929 tato opera na libreto Jana Löwenbacha a textově upravená Maxem Brodem dobývala i zahraniční scény. V roce 1931 Breslau, v roce 1932 kromě Ostravy Nové německé divadlo, Lipsko, Vídeň, pak pražské Národní divadlo (kde se však nelíbila), následovaly Antverpy (1934) a Plzeň (1937). Pak ale svět ovládlo válečné běsnění a Bílý pán upadl v zapomnění podobně jako spousta dalších děl operního kvasu meziválečných let.

Česká varianta Strašidla cantervilského

Jaroslav Kříčka zde v polystylovém vření dokázal vyhmátnout atraktivitu revuální a kabaretní taneční hudby, jazzu, ale i filmu pro "tradiční" žánr opery (připomeňme Kurta Weilla, Ernsta Křenka a jejich parodické "zeitopery" na náměty ze současnosti, ale i Bohuslava Martinů). Výsledný tvar osciluje mezi operou, operetou a kabaretem. Kříčka spojil smetanovskou romantickou operu s folklorem, taneční hudbou 20. let a poevropštěnou verzí amerického jazzu. Instrumentaci symfonického orchestru obohatil nejen o saxofony, banjo a baterii bicích používaných v tanečních kapelách, ale také třeba o psací stroj s přesně rozepsaným rytmem pro úderu a cinknutí posuvníku. Velké árie a ansámby střídají svižné mluvené dialogy.

Taková stylová hudební koláž ale není v Bílém pánovi samoúčelná. Příběh podle povídky Strašidlo cantervillské Oscara Wildea k ní doslova vybízí. Wildeův satirický střet anglického tradicionalismu a amerického pragmatismu Kříčka posílil adaptací na české poměry s politickými narážkami, když o satalický zámek se strašidlem usiluje nejprve čerstvě odepsaný ministr, před kterým dá ovšem protřelý realitní makléř Goldscheider přednost rodince amerického vyslance.

Ta se však odvěkého strašidla nejenže nebojí, ale chce ho jako atrakci odvést do Ameriky, nebo aspoň pozvat na garden party diplomatického sboru a nesmyvatelné krvavé skvrny čistí patentovaným americkým přípravkem. Když půvabná americká dcerunka vysvobodí "Bílého pána" z jeho údělu strašit a on může spočinout na hřbitově, pro Američany přestane být zámek zajímavý. A protože exministr (v ostravské verzi se jmenuje Bureš) je už zase u vesla, realitní makléř si mne ruce nad několikánásobnou provizí. A jak se na operu sluší, nechybí ani velké milostné téma mezi starosvětským majitelem zámku a svobodomyšlnou dcerou amerického vyslance.

Ostravský inscenační tým i sólisté vyhmátlí současný potenciál Kříčkova Bílého pána s vkusem a elegancí bez nadbytečné parodie na straně jedné a sentimentální usedlosti na druhé. Dirigent David Švec má muzikální cit pro střídání stylů a pod jeho taktovkou získala opera hudební spád a švih. Ondřej Havelka mohl zúročit nejen své zkušenosti operního režiséra, ale i šéfa Melody Makers, souboru, který se zaměřuje právě na období evropského swingu 30. let. A inscenaci rozehrál nejen těmito tanečními styly, ale prvorepublikovou noblesou, satirou a přesně dávkovanou ironií. Scéna Martina Černého na točně umožňuje střídání místností satalického zámku – s jídelnou, kde se odehraje i ping-pongový match, knihovnou, kde se zjevuje duch, a ložnicemi. Módu třicátých let půvabně připomněly kostýmy Jany Zbořilové. A členy inscenačního týmu neobvykle rozšířil pro trikové efekty také kouzelník Petr Kasnar.

Sólisty se podařilo vybrat s přesností typů pro film. Josef Moravec byl jako majitel panství nvyým "prvním milovníkem" `a la Oldřich Nový, když dlouho marně usiloval o feministicky povýšenou dceru amerického vyslance v jiskřivém podání Doubravky Součkové. Subretním pendantu k hlavní milenecké dvojici "vystřihli" i taneční čísla služebné Andulky a amerického černošského sluhu Boba Denisa Bílá a Václav Čížek. Martin Gurbař si jako americký vyslanec pohrál nejen se svým hutným basem, ale i s americkým přízvukem češtiny a Jana Horáková Levicová coby jeho manželka starostlivě aplikovala léčebný čaj strašidlu v podobě bezhlavého rytíře nejen do useknutého krku, ale i do úst hlavy spočívající na klíně. Jiří Hájek se od svého majestátního vstupu Ducha hraběte Kazimíra s existenciální hamletovskou otázkou musel vyrovnávat s tím, jak těžké je strašit, když se nikdo nebojí. Spektrum dalších výrazných typů obohatila Anna Nitrová o nadrzlého pubertálního výrostka Cedrika s bravurním čistícím songem ve stylu black-bottomu.

Bez znalosti Kříčkovy původní partitury ale těžko soudit, jestli by švih a rozpustilosti komické opery nepomohly přece jen ještě další škrtky. Nicméně dlouhodobé úsilí ředitele **ostravského Národního divadla** Jiří Nekvasila uvádět opomíjené opery bylo korunováno úspěchem. Nápaditá ostravská inscenace Bílého pána má nostalgické aroma "filmu pro pamětníky", nicméně nastavila pátravé zrcadlo současnosti, kdy dnešní skladatelé tak obtížně hledají výrazové prostředky a témata pro soudobou "zeitoper". A ti, kterým se to daří (Martin Srnka, Ondřej Adámek), uplatní své opery často jen v zahraničí – nebo na festivalu NODO / Dny nové **oper** v **Ostravě**. Tolika zahraničních uvedení jako Kříčkův Bílý pán však nedosáhl nikdo z nich.

Jaroslav Křička: Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší

Režie: Ondřej Havelka Hudební nastudování: David Švec Dirigent: Jiří Habart, David Švec, Scéna: Martin Černý Kostýmy: Jana Zbořilová **NDM**, premiéra 28.10.

Foto: Duch hraběte Kazimíra ze Satalic. Tadeáš Hoza v ostravské inscenaci.
FOTO **NDM** – MARTIN POPELÁŘ

O autorovi: H E L E N A H A V L Í K O V Á, Autorka je operní kritička

(Ne)strašení Bílým pánem

Národní divadlo moravskoslezské obohatilo svůj repertoár novým nastudováním komické opery Jaroslava Křičky **Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší**. Vznikla inscenace v režii Ondřeje Havelky, která je plná vtípu, humoru a muzikantského elánu.

HELENA HAVLÍKOVÁ

Když si naše divadla tu a tam připomenou některou z dětských oper Jaroslava Křičky (*Ogaři*, *Psaníčko na cestách*), z povědomí se zcela vytratilo, jak populární byla ve třicátých letech minulého století jeho opera *Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší*. Fotografie v informačně hutném programu k ostravské inscenaci dokládají, jak po brněnské premiéře v roce 1929 tato opera na libretto Jana Löwenbacha a textově upravená Maxem Brodem dobývala i zahraniční scény. V roce 1931 Breslav, v roce 1932 kromě Ostravy Nové německé divadlo, Lipsko, Vídeň, pak pražské Národní divadlo (kde se však nelíbila), následovaly Antverpy (1934) a Plzeň (1937). Pak ale svět ovládlo válečné běsnění a *Bílý pán* upadl v zapomnění podobně jako spousta dalších děl operního kvasu meziválečných let.

Česká varianta Strašidla cantervilského

Jaroslav Křička zde v polystylovém věení dokázal vyhmátnout atraktivitu revuální a kabaretní taneční hudby, jazzu, ale i filmu pro „tradiční“ žánr opery (připomeňme Kurta Weilla, Ernsta Křenka a jejich parodické „zeitopery“ na náměty ze současnosti, ale i Bohuslava Martinů). Výsledný tvar osciluje mezi operou, operetou a kabaretem. Křička spojil smetanovskou romantickou operu s folklorem, taneční hudbou 20. let a poevpřštěnou verzí ame-

Duch hraběte Kazimíra ze Satalic. Tadeáš Hoza v ostravské inscenaci.

FOTO NDM - MARTIN POPELÁŘ

rického jazzu. Instrumentaci symfonického orchestru obohatil nejen o saxofony, banjo a baterii bicích používaných v tanečních kapelách, ale také třeba o psací stroj s přesně rozepsaným rytmem pro údery a cinknutí posuvníku. Velké árie a ansámby střídají svižné mluvené dialogy.

Taková stylová hudební koláž ale není v *Bílém pánu* samoučel-ná. Příběh podle povídky *Strašidlo cantervilské* Oscara Wildea k ní doslova vybízí. Wildeův satirický sřtět anglického tradicionalismu a amerického pragmatismu Křička posílil adaptací na české poměry s politickými narážkami, když o satalický zámek se strašidlem usiluje nejprve čerstvě odep-saný ministr, před kterým dá ovšem protřelý realitní makléř Goldscheider přednost rodnice amerického vyslance.

Ta se však odvěkého strašidla nejenže nebojí, ale chce ho jako atrakci odvést do Ameriky, nebo

aspoň pozvat na garden party diplomatického sboru a nesmyvatelné krvavé skvrny čistí patentovaným americkým přípravkem. Když půvabná americká dcerunka vysvobodí „Bílého pána“ z jeho údělu strašit a on může spochýnout na hřbitově, pro Američany přestane být zámek zajímavý. A protože exministr (v ostravské verzi se jmenuje Bureš) je už zase u vesla, realitní makléř si mne ruce nad několikánásobnou provizi. A jak se na operu sluší, nechýbí ani velké milostné téma mezi starosvětským majitelem zámku a svobodomyšlnou dcerou amerického vyslance.

Ostravský inscenační tým i sólisté vyhmátlí současný potenciál Křičkova *Bílého pána* s vkusem a elegancí bez nadbytečné parodie na straně jedné a sentimentální usedlosti na druhé. Dirigent David Švec má muzikální cit pro střídání stylů a pod jeho taktovkou získala opera hudební spád a švih. Ondřej

Havelka mohl zúročit nejen své zkušenosti operního režiséra, ale i šéfa Melody Makers, souboru, který se zaměřuje právě na období evropského swingu 30. let. A inscenaci rozehrál nejen těmito tanečními styly, ale prvorepublikovou noblesou, satirou a přesně dávkovanou ironií. Scéna Martina Černého na točně umožňuje střídání místností satalického zámku – s jídelnou, kde se odehraje i ping-pongový match, knihovnou, kde se zjevuje duch, a ložnicemi. Módu třicátých let půvabně připomněly kostýmy Jany Zbořilové. A členy inscenačního týmu neobvykle rozšířil pro trikové efekty také kouzelník Petr Kasnar.

Sólisty se podařilo vybrat s přesností typů pro film. Josef Moravec byl jako majitel panství nvyým „prvním milovníkem“ à la Oldřich Nový, když dlouho marně usiloval o feministicky povýšenou dceru amerického vyslance v jiskřivém podání Doubravky

Součkové. Subretním pendantem k hlavní milenecké dvojici „vy-střihli“ i taneční čísla služebného Andulky a amerického černošského sluhu Boba Denisa Bílá a Václav Čížek. Martin Gurbal si jako americký vyslanec pohlál nejen se svým hutným basem, ale i s americkým přízvukem češtiny a Jana Horáková Levicová coby jeho manželka starostlivě aplikovala léčebný čaj strašidlu v podobě bezhlavého rytíře nejen do useknutého krku, ale i do úst hlavy spočívající na klíně. Jiří Hájek se od svého majestátního vstupu Duchu hraběte Kazimíra s existenciální hamletovskou otázkou musel vyrovnávat s tím, jak těžké je strašit, když se nikdo nebojí. Spektrum dalších výrazných typů obohatila Anna Nitrová o nadřzlého pubertálního výrostka Cedrika s bravurním čistícím songem ve stylu black-bottomu.

Bez znalosti Křičkovy původní partitury ale těžko soudit, jestli by švih a rozpustilost komické opery nepomohly přece jen ještě další škrty. Nicméně dlouhodobě úsilí ředitele ostravského Národního divadla Jiří Nekvasila uvádět opomíjené opery bylo korunováno úspěchem. Nápaditá ostravská inscenace Bílého pána má nostalgické aroma „filmu pro pamětníky“, nicméně nastavila pátravé zrcadlo současnosti, kdy dnešní skladatelé tak obtížně hledají výrazové prostředky a témata pro soudobou „zeitoper“. A ti, kterým se to daří (Martin Srnka, Ondřej Adámek), uplatní své opery často jen v zahraničí – nebo na festivalu NODO / Dny nové opery v Ostravě. Tolika zahraničních uvedení jako Křičkův *Bílý pán* však nedosáhl nikdo z nich.

Jaroslav Křička: Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší

Režie: Ondřej Havelka

Hudební nastudování: David Švec

Dirigent: Jiří Habart, David Švec,

Scéna: Martin Černý

Kostýmy: Jana Zbořilová

NDM, premiéra 28.10.

Autorka je operní kritička

« zpět na začátek